

מהלך שיעור למה לא לקנא?

כפי שכבר ראינו בשיעורים הקודמים, קנאה בענייני חומר (להבדיל מ"קנאת סופרים") היא הרסנית ביותר. הקנאה אינה מאפשרת לאדם לשמוח בחלקו, להתקדם ולצמוח, וסופה לדרדר אותו אל הדיוטה התחתונה. שיעור זה יתמקד בבסיסו על הדרך האמונית להתמודדות עם קנאה - ההבנה שהאדם מקבל מהבורא את כל הדרוש לו למילוי שליחותו הייחודית בעולם, ואין חבירו גורע מחלקו מאומה. אם נזכור זאת, נוכל להיות שמחים בחלקנו, ולהביט על חלקו של הזולת מתוך עין טובה.

1

רציונאל

1. התלמידים יעמדו על השלכותיה ההרסניות של הקנאה. (חזרה על הנלמד)
2. התלמידים יסיקו באמצעות דוגמאות מחייהם שהקנאה משקפת מציאות כוזבת - גם אם חיי הזולת נראים טובים יותר, הם לא בהכרח טובים יותר במציאות, וגם לא בהכרח מתאימים לנו עצמנו.
3. התלמידים יסיקו, כי הקנאה ניזונה מן החשיבה, שהזולת הצליח לקבל דבר, שאנו עצמנו יכולנו לקבל.
4. התלמידים יעמדו על הרעיון האמוני כי לכל אדם יש תפקיד ייחודי בעולם, והוא מקבל את הנחון לו למילוי תפקידו, לכן אין מקום להשוואה ולקנאה.
5. התלמידים יבחנו את הרעיון של הסתכלות חיובית על הצלחות הזולת.
6. התלמידים יציפו את ה"כלים" ואת ה"מתנות" שקיבלו כדי למלא את שליחותם - וישתדלו לשמוח בחלקם.

2

מטרות

פתיחה: השלכותיה השליליות של הקנאה	10 דקות, מליאה
פעילות 1: כל אחד והמזוודה שלו	10 דקות, קבוצות, מליאה
פעילות 2: לכל אחד תפקיד ייחודי	5 דקות, מליאה
פעילות 3: עין טובה	10 דקות, מליאה
משוב: הטוב שבי, חותם ייחודי - פעילות חווייתית	10 דקות, מליאה

3

מבנה השיעור

1. סיפור על היהודי וקיסר אוסטריה (נספח 2)
2. טבלת מעלות וחסרונות (נספח 4)
3. כרטיסי חזרה (נספח 1)
4. פתקים לניילוניות (נספח 5)
5. קומיקס (נספח 6)
6. חידה ופתרונה (נספחים 7,8)
7. המזוודות והפתקים - מזוודה ושני פתקים לכל קבוצה (נספח 3)
8. כרזה "איזהו עשיר? השמח בחלקו!" (נספח 9)
9. מעטפות וסיכות משרדיות לפעילות 1 - מעטפה וסיכה לכל קבוצה
10. שלושה סלים/קופסות או ניילוניות ממוספרות לפעילות 2
11. צבעי גואש/ אצבעות וצלחות חד פעמיות (לפעילות 4)

4

הכנה ואביזרים

מהלך שיעור למה לא לקנא?

פתיחה: השלכותיה השליליות של הקנאה

שלב א':

המורה יתלה כרטיסים (נספח 1) ויבקש מן התלמידים להתאים בין הקנאה ובין השלכותיה (כבר הזכרנו חלק מן המקרים הללו, בשיעור הראשון שעסק בנושא הקנאה. בכל אחד מהמקרים היה סיפור של קינאה שהביא להשלכות שליליות). לחילופין, ניתן לוותר על הכרטיסים - המורה יכתוב את כותרות המקרים על הלוח, ויבקש מן התלמידים לומר מה היו ההשלכות.

- הלבנה והחמה - המקנא התמעט
 - קין והבל - המקנא רצח
 - אחי יוסף - המקנאים כמעט רצחו
 - קורח ועדתו - המקנאים אבדו מן העולם
- סיכום ביניים: קנאה בחומרות מביאה אך להשלכות שליליות.

שלב ב':

המורה יספר את הסיפור, שסיפר רבי מאיר מפרימישלאן על הקנאה ועל השלכותיה (נספח 2)

מסקנה:

היהודי יכול היה לקבל אחוזה ענקית, ולהפוך לעשיר גדול (עשיר פי כמה מן היהודי שדר בכפר הסמוך, מושא קנאתו), אך הקנאה לא אפשרה לו להתקדם ולצמוח.

סיכום ביניים:

"הקנאה אינה מאפשרת לנו לשמוח בחיינו אנו, לצמוח ולהתפתח. במקום להתמקד בעצמנו, בטוב שבנו ובהזדמנויות ההתקדמות והצמיחה שמזמן לנו הבורא, אנו מביטים כל הזמן בזולת, וטובעים ברגשות שליליים. רגשות אלו מושכים אותנו מטה מטה, מזיקים לנו עצמנו (כמו בסיפור הלבנה) ועלולים לדרדר אותנו לחטאים גדולים ביותר, אל הדיוטה התחתונה (כמו קין, למשל)."

"אם כן, אנחנו מוכרחים ללמוד לנצח את רגש הקנאה!"
 "איך עושים זאת? על ידי התבוננות."

פעילות 1: כל אחד והמזוודה שלו

שלב א':

הילדים יתחלקו לקבוצות, ארבעה ילדים בכל קבוצה.

כל קבוצה תקבל מהמורה מזוודה עם שם-דמות ומאפיין שונה, שני פתקים של מעלות וחסרונות, (נספח 3), מעטפה וסיכה משרדית. כל קבוצה תהדק את המזוודה למעטפה, וכך תהפוך את המעטפה למזוודה של אותה הדמות. המורה יזמין כל קבוצה להיכנס לנעלי הדמות שקיבלה, ולחשוב מדוע נחמד להיות דמות זו מצד אחד, ומדוע קשה להיות דמות זו מצד אחר. לאחר שמולאו כרטיסי המעלות והחסרונות, הם יוכנסו לתוך המזוודה של הדמות (המעטפה).

מהלך שיעור למה לא לקנא?

שלב ב':

כל קבוצה תציג את הדמות שלה ואת תוכן מזוודתה (מעלות וחסרונות). התלמידים האחרים יוכלו להציע נקודות מבט משלהם. הערה: מצורפת טבלה (נספח 4), שתסייע למורה למקד את התלמידים בנקודות העיקריות (עם זאת, כיוון שהתלמידים קיבלו מעט מאוד מידע על הדמויות, ייתכן שיצטיירו בדמיונם דמויות שונות מאוד, מאלו שמתוארות בטבלה, והדבר לגיטימי).

סיכום ביניים:

"לפעמים אנו חושבים, שאילו נולדנו במשפחה אחרת, והיינו גדלים בתנאים שונים, החיים שלנו היו טובים יותר. אבל כשמביטים מקרוב על המזוודה של השני, מבינים שבעצם היא לא כל כך נחמדה, כפי שנדמה מרחוק, ואולי בכלל לא נהנה להתחלף במזוודות..."

"אנו עלולים לקנא לא רק בתנאי חיים של אחרים (כגון עושר, כבוד, זכויות יתר ונסיעות לחו"ל). יש פרטים נוספים בתוך המזוודות, שעלולים לעורר קנאה...מה למשל? גם במקרים כאלו נזכור, שאיננו רואים את התמונה השלמה."

5

פעילות 2: לכל אחד תפקיד מיוחד

המורה יניח לפני הכיתה שלושה סלים / קופסאות - או ניילוניות - סל 1, סל 2 וסל 3. (נספח 3) בכל סל יש שישה כרטיסים. בסל 1 - שמות, בסל 2 - כישרונות, בסל 3 - תפקידים: תלמיד יוציא פתק מן הסל הראשון, ותלמיד אחר יוציא פתק מן הסל השני. שני הפתקים ייתלו על הלוח, זה לצד זה. למשל: חיים - כישרון ציור.

המורה יספר: "הכיתה רוצה להכין הופעה לכבוד ערב הורים. מה דעתכם, כיצד יחולקו התפקידים?"

- מי יכתוב את המחזה?

- מי יהיה אחראי לרוקדים?

- מי יהיה הסולן במקהלה?

- מי יארגן את התזמורת?

- מי יצייר ויעצב את התפאורה?

- מי יקבל את התפקיד הראשי בהצגה?

מסתבר, שהתלמידים יענו, כי כל תפקיד יינתן לבעל הכישרון המתאים.

אכן, זה מה שעשה המורה. אבל, משום מה, הילדים ממורמרים... כל אחד מהן בטוח שחברו קיבל תפקיד טוב ממנו.

- האם הם צודקים?

מהלך שיעור למה לא לקנא?

כל ההסברים לא הועילו. בלית ברירה הוחלט להחליף תפקידים. תלמיד יוציא פתקים מסל 3, באופן אקראי, והתפקידים יוצמדו לדמויות, לפי הסדר.

- "מה דעתכם? האם ההופעה תיפגע מן ההחלפה הזו?"

- "ייתכן שגם התפקידים החדשים לא ימצאו חן בעיני הילדים, ובעקבות זאת דני, אבי ואפרים, למשל, יודיעו שהם פורשים כליל מן המופע, ושהכיתה תסתדר בלעדיהם. האם הם ייהנו להביט על הכול מן הצד, או יחוו תחושת החמצה? האם האבות שלהן ייהנו לצפות בהופעה הזו?"

סיכום ביניים:

"התפקיד בהופעה יכול לשמש משל. לכולנו יש תפקיד בעולם. כל אחד מאתנו קיבל תפקיד ייחודי, וגם ניתנו לכל אחד תנאים, כלים ויכולות למלא תפקיד זה.

בנושא הקודם דיברנו על כך שה' משגיח על כל אחד מאיתנו בהשגחה פרטית. ה' משגיח על העולם בכל רגע. ולכן, אם מישהו צריך לקבל משהו הוא היה מקבל אותו, ואם הוא לא קיבל סימן שה' לא מעוניין שהדבר יהיה שלו, כי הדבר הזה אינו שייך לחלק שלו בעולם, לתפקיד שלו. הזולת אף לא פעם אינו מקבל משהו 'על חשבון מישהו אחר'. אף לא אחד יכול לגעת במה שמונח לחברו, כי הכול משמים, הכול מתוכנן לפרטי פרטים. בהשגחה פרטית."

"אם נאמץ גישה זו, נלמד לשמוח בחלקנו, ליהנות מחיינו, ולהתרכז בתפקידנו, במקום להתבוסס ברגשות של קנאה ותחרות, ולשבת בחיבוק ידיים ולרטון.

והעיקר, כשאין קנאה, יש אחדות, וזוכים במהרה לימות המשיח, ימים שאין בהם קנאה ואין בהם תחרות, כיוון שאור ה' מאיר בעולם בגלוי, וברורה לכולם תכלית הבריאה, וגלוי כי הכול ממנו יתברך."

פעילות 3: עין טובה

שלב א': קומיקס

המורה יתלה שתי תמונות קומיקס גדולות על הלוח (נספח 6):

תמונה א' - קנאה וצרות עין, אברמי מביט בשניאור ואומר:

"אוף, שוב הוא הסולן במקהלה... מתי כבר יבחרו בי, סוף סוף?"

תמונה ב' - עין טובה, מנדי מביט בשניאור ואומר:

"אני שמח כל כך שנבחרת לתפקיד. אתה מוכשר כל כך!"

המורה יבקש מהתלמידים להתבונן בתמונות (כדאי גם להקריא) ושאל:

- "מי, לדעתכם, מאושר יותר, אברמי או מנדי?"

- "את מי החברים אוהבים יותר, את אברמי או את מנדי?"

- "ממי הייתם רוצים ללמוד, מאברמי או ממנדי?"

מנדי זוכר שכל אחד מקבל את החלק שלו, ואין אדם יכול ליטול מאומה מחלקו של חברו, ולכן הוא יכול להביט באחרים בעין טובה, ולשמוח בכנות על הטוב שהם קיבלו. נראה שהוא מאושר יותר, וגם אהוד יותר בחברה. החברה יודעת להעריך אנשים שמפרגנים, נכון? הבה נלמד ממנו..."

מהלך שיעור למה לא לקנא?

שלב ב': חידה

"למעשה, מנדי למד הנהגה זו מדמות אחת מיוחדת, שמסופר עליה בתורה. התוכלו לזהות אותה?"
המורה יתלה כרטיס ועליו חידה (נספח 7)
כשאחיו הצעיר למנהיג מונה,
הוא יצא לקראתו בשמחה, ללא שמץ קנאה
בזכות טובת העין היה ראוי, אכן,
לתכשיט קדוש, ובו שורות של אבני חן
אם התלמידים יתקשו, המורה יכול לתת כמה רמזים.

כשהתלמידים יסיימו לפענח אפשר לתלות כרטיס נוסף (נספח 8), הפענוח המלא:
כששולח ה' את משה אל פרעה, להוציא את בני"י ממצרים, משה חושש, שאהרן ייפגע מכך שהוא, האח הצעיר יותר, נבחר לשליחות החשובה. ברם ה' מרגיע את משה ואומר לו: "יָגַם הָיָה הוּא יֵצֵא לְקִרְאָתְךָ וְרָאָךְ וְשָׂמַח בְּלָבוֹ".
אומרים חז"ל (שבת קלט א): "בשכר וְרָאָךְ וְשָׂמַח בְּלָבוֹ, זכה בחושן המשפט על לבו".

סיכום ביניים:

"אדם בעל עין טובה שמח בחלקו וחי את חייו בשמחה. טוב לו בחברה, והסובבים מעריכים אותו. הבה נאמץ הנהגה זו, הנהגתו של אהרן."

10

משוב: הטוב שבי - חותם ייחודי

המורה יאמר: "כל אדם הוא ייחודי, יחיד ומיוחד. לכל אדם יש טביעת אצבע ייחודית, כזו שאין לשום אדם אחר בעולם. לכל אדם יש גם תכונות אופייניות, ודברים טובים שיש רק בו, שרק הוא קיבל, שנחוצים רק לו, ומתאימים רק לו. בכל אחד יש משהו ייחודי, שרק הוא מסוגל לתרום לחברה ולעולם כולו."
נשב במעגל. במרכז יונח בריסטול גדול, ועליו כיתוב: "איזהו עשיר - השמח בחלקו". ליד הבריסטול יניחו צלחות ספורות עם צבעי גואש (אפשר צבעי אצבעות). כל תלמיד בתורו יבחר צבע, מטביע חותמת של כף היד (או רק של האצבע, תלוי עד כמה מסכימים להתלכך), ויציין משהו טוב שיש בו, משהו טוב שקיבל מה'.
סיכום: "כולנו שונים זה מזה, וטוב שכך. כל אחד יחיד ומיוחד, וזהו רצון ה'. כל אחד קיבל את הכוחות הנחוצים לו, ואת התנאים הנחוצים לו למילוי שליחותו. כשנזכור זאת נוכל להביט בעין טובה על זולתנו, ולשמח בחלקנו. זכרו את דברי חז"ל: "איזהו עשיר? השמח בחלקו!"

נספח 1 : כרטיסי חזרה - מקרי קנאה בתורה

הלבנה והחמה

המקנא התמעט

קין והבל

המקנא רצה

אהי יוסף

המקנאים כמעט רצחו

קורה ועדתו

המקנאים אבדו מן העולם

נספח 2: סיפור על היהודי ועל קיסר אוסטריה - בשם רבי מאיר מפרימישלאן

(כמובן, המורה יתאים את הסיפור לרמת תלמידיו, ויספר להם בעל פה)

הצדיק המפורסם, רבי שמשון מהעיר וינה, היה מקורב מאוד למלכות. פעם אחת שאל אותו הקיסר האוסטרי: "מדוע בני עמך, היהודים, שוהים למעלה מאלף שנים בגלות? איזה חטא גרם לזאת?"

"מפני הקנאה ושנאת החינם", השיב רבי שמשון. "הבלים, לא ייתכן הדבר!" פסק הקיסר ודרש כי רבי שמשון יספק לו תשובה אחרת, הגיונית יותר, בתוך שלושה ימים. ולא, היהודים ייענשו בחומרה.

נבהל רבי שמשון מתגובת הקיסר, ועשה שאלת חלום. בחלומו הודיעו לו מן השמים, כי התשובה שענה לקיסר נכונה היא, ואל לו לחשוש. הקיסר עוד ייווכח בנכונות הדברים.

ובינתיים יצא הקיסר עם פמלייתו לצייד. בהגיעם ליער החל הקיסר להתרחק ממלוויו, תר אחר חיות. הוא היה שקוע כולו בצייד, ולא שם לב כיצד הוא נכנס לעומק היער, ומאבד את הדרך חזור. הלילה ירד, ומלוויו של הקיסר שבו אל העיר, בטוחים שהקיסר שב לארמונו לפני זמן רב. והקיסר תעה בינתיים ביער, מפלס דרכו בסבך. לפתע הבחין באור מנצנץ במרחק.

צעד הקיסר אל עבר האור, עד שהגיע לנהר. הוא פשט את בגדיו, חצה את הנהר בשחייה, והמשיך לצעוד יחף על מרבד שלג טרי, עד בואו לכפר קטן. הוא רעד כולו. בגדיו התחמונים, הספוגים במים, לא הגנו כלל מן הרוח החורפית, חודרת העצמות. הוא עבר מבית לבית, ונקש על הדלתות, הפציר כי ייתנו לו להיכנס ולהתחמם מעט.

"אנא, פתחו לי", התחנן. ברם, רוב האנשים כבר עלו על יצועם, ולא רצו לצאת מהמיטה החמה כדי לפתוח לזר. באחד הבתים הדלת הייתה פתוחה, והקיסר נכנס פנימה. אולם בעל הבית קידם את פניו בזעקות אימה, הדפו אל הדלת ולא רצה כלל להאזין לסיפורו.

"הסתלקי מכאן, רוח רפאים!" זעק שוב ושוב.

הבין הקיסר כי מבני עמו הנבערים, חדורי האמונות התפלות, לא תצמח הישועה, והחליט לחפש אכסניה בבעלות יהודית.

ואכן, הקיסר לא טעה. בעל הבית היהודי קיבל את פניו בסבר פנים יפות, ומיד הכניסו פנימה, להתחמם. "הזהר, יענק'ל", לחשה אשתו של בעל הבית בחשדנות, "אולי אדם זה אינו אלא גנב..."

"איני יודע מיהו, אך כל בן אדם זכאי למקום להתחמם בו", השיב היהודי לאשתו, גם הוא בלחש.

הקיסר ביקש מעט י"ש ועוגייה, ולאחר שקיבל את מבוקשו, נשכב על התנור להתחמם. בעל הבית נתן לו את מעיל הפרווה שלו, שיתכסה בו.

"ואם יגנוב הגוי את המעיל ויסתלק לו", לחשה האישה בחשש.

"אל תדאגי, אשאר ער כל הלילה", השיב הבעל.

בבוקר שאל הקיסר את בעל הבית:

"האם הכפר שלך רחוק מווינה? כמה פרסאות מכאן עד הבירה?"

"ארבע פרסאות", השיב היהודי.

הקיסר ביקש ממארחו לשכור עגלה ולקחת אותו לווינה.

"יש לי עגלה קטנה, ואוכל להסיעך בעצמי", השיב בעל הבית.

"אם כן, הבה נצא לדרך, רק אמור לי כמה יהיה עליי לשלם לך על הטרחה".

בעל הבית נקב בסכום מסוים, והקיסר הבטיח כי ישלם מיד עם בואם ליעד. טרם צאתם לדרך ביקש לקחת עמו את המעיל, כדי להתכסות בו בשעת הנסיעה.

"הגוי יהרוג אותך בדרך, יגנוב את המעיל ויברח", לחשה האישה באימה, אך בעלה הניף ידו בביטול.
 "איש הגון הוא, אל תדאגי", לחש באוזנה ותפס את מקומו על מושב העגלון.
 כאשר הגיעו לווינה, ביקש הקיסר, כי מארחו יסיע אותו הישר אל ארמון המלוכה.
 "עצור כאן, מול הכניסה לארמון", ביקש.
 "אנו עלולים להסתבך ולהיענש אם אחנה את העגלה בפתח הארמון", נבהל היהודי.
 "אל דאגה, עוד מעט אסביר לך הכול", הרגיעו הקיסר.
 הקיסר ירד מן העגלה ונעלם מאחורי חומות הארמון. כעבור זמן לא רב יצאו כמה משרתים, ואמרו ליהודי
 כי הוא מוזמן לארמון, כיוון שהקיסר רוצה לראותו.
 פחד גדול מילא את לבו של היהודי. מדוע חפץ הקיסר לראותו? במה חטא?
 היהודי הוכנס אל אולם גדול ומפואר. הקיסר ישב על כיסא מלכות מרשים, כתר על ראשו, גלימה על
 כתפיו, ובידו שרביט זהב.
 הקיסר הביט ביהודי הרועד ושאל ברוך:
 "אתה מזהה אותי?"
 "לא... מעודי לא ראיתי את הוד מלכותו", השיב היהודי בגמגום.
 "אני הוא האיש אשר התארח בביתך הלילה", השיב המלך.
 היהודי נרתע לאחור בבהלה. האמנם אירח את הקיסר בביתו, ולא ידע? אירוח עלוב שכזה... אוי לו, עכשיו
 ייענש בוודאי על הזלזול בכבוד המלך...
 ברם, הקיסר לא רצה כלל להענישו, להפך.
 "אמור נא, איזה שכר תרצה לקבל על האירוח? מה תרצה על החסד שגמלת עמי?"
 היהודי עמד שותק, חושב.
 "אולי עשרה זהובים", הציע המלך.
 היהודי המשיך לשתוק.
 "אולי חמישים? אולי מאה?" המשיך להציע המלך.
 היהודי עדיין שותק.
 "אולי אלף? ואולי אלפיים?" שאל המלך, בחושבו שלא הציע די.
 אך היהודי שותק.
 "אם כן, אתן לך אחוזה ובה שדות וכרמים", הציע לבסוף המלך.
 היהודי המשיך לשתוק.
 "אם כך, נשלם לו את הוצאות האירוח ודי", פסק אחד השרים, בקוצר רוח בולט.
 "איני חפץ במאומה. דבר לא שווה לי כל עוד דר בכפר הסמוך יהודי, ראובן שמו. ראובן זה נוהג לפקוד את
 הכפר שלי לעתים קרובות, ויש לו כסף כה רב, שהוא מצליח לקנות את מיטב הסחורות והעורות בשוק
 של הכפר. בקשה אחת לי להוד מלכותו, שיוציא צו מלכותי, שראובן זה לא ייכנס עוד לכפר שלי לעולם!"
 שמע המלך את הדברים והשתומם. עומד לפניו כפרי פשוט, ויכול לבקש עושר וכבוד כשל בני מלכים,
 ברם, דבר אינו שווה בעיניו, כל עוד טוב ליהודי אחר... אם כן, גדולות השנאה והקנאה בין היהודים. צדק
 רבי שמשון.

(על פי סיפורי יעקב, יעקב סופר מדוברמיל, הוסיאטין תרס"ד, סימן כח)

נספח 3: מעטפות ומזוודות

נספח 3: פתקים מעלות

מעלות

מעלות

מעלות

מעלות

מעלות

מעלות

מעלות

מעלות

מעלות

נספח 3: פתקים חסרונות

חסרונות

חסרונות

חסרונות

חסרונות

חסרונות

חסרונות

חסרונות

חסרונות

חסרונות
